

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
**The Guidelines for Application of Buddhist Principles in
Resolving the Problem of Teachers Debt under the
Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5**

สาयปวีร์ เพ็ญเชมร, พระโสณพัฒนบัณฑิต,
พระครูสุธีศัมภีรญาณ, และพระมหาสำรอง สดอญโต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Saipawee Peakamen, Phra Sophonphattanabundit,
Phrakhru Sudhikhambhirayan and Phramaha Samrong Saññato**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับแนวทางการ
แก้ไขปัญหาหนี้สิน 2. ศึกษาสภาพปัญหาหนี้สินของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 และ 3. เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการ
แก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดสำนักงาน
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 118 คน และเลือกเฉพาะกลุ่มครูที่มีหนี้สิน
แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ จากครูในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จาก 7 อำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี

ผลการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู
ประกอบด้วย หลักฆราวาสธรรม 4 สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ หลักคิหิสุข อตถิสุข โภคสุข

วันที่รับบทความ: 21 มีนาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 3 มิถุนายน 2563

Received: March 21, 2020; Revised: May 30, 2020; Accepted: June 3, 2020

อนณสุข อนุวัชช โภควิภาค 4 ส่วนใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุง และทำประโยชน์
สันโดษ ยถาลภสันโดษ ยถาพลสันโดษ ยถาสารูปสันโดษ และละเว้นจากอบายมุข 4 อิตถิ
ธุตตะ สุราธุตตะ อักขธุตตะ ปาปมิตตะ และอบายมุข 6 ติดสุราและของมีเมา ชอบเที่ยว
กลางคืน ชอบเที่ยวดูการละเล่น ติดการพนัน คบคนชั่ว เกียจคร้านการงาน)

สภาพปัญหานี้สินของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 5 เกิดจากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในด้านตนเอง ค่าใช้จ่ายในด้าน
ครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการงานและค่าใช้จ่ายในด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.41 ซึ่งอยู่ใน
ระดับมาก ทำให้เกิดผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ย 3.52 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติ
และค่านิยมการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับพุทธธรรมในแต่ละข้อดังนี้ ด้านตนเอง ใช้หลัก
ฆราวาสธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิต พบว่ามีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 3.97 ซึ่งอยู่ในระดับมาก
ใช้หลักคิหิสุขในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดย จากการสอบถามว่ามีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 4.27
ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านครอบครัว ใช้หลักโภควิภาค 4 พบว่ามีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 3.91 ซึ่ง
อยู่ในระดับมาก ด้านการงานใช้หลักสันโดษ ซึ่งมีการปฏิบัติเฉลี่ย 4.04 ซึ่งอยู่ในระดับมาก
และด้านสังคมใช้การงดเว้นจากอบายมุข 4 และอบายมุข 6 ได้แก่ งดเที่ยว ไม่ดื่มสุราของมี
เมา ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เล่นการละเล่นที่มีโทษ ไม่เกียจคร้าน มีความ
ขยันในการทำงานมากขึ้น ทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน มีระดับการปฏิบัติ
เฉลี่ย 4.51 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม, การแก้ไขปัญหาหนี้สินครู, ประถมศึกษาขอนแก่น
เขต 5

Abstracts

The aims of this research were: 1) to study the principles of Buddhism about the ways to solve the debt problems; 2) to study the conditions of the debt problems of the teachers under the Office of Khon Kaen Primary Education Service Area 5; 3) to propose guidelines for application of the Buddhist principles to resolve the debt problems of teachers under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5. This study was carried out by means of a mixed research methodology (quantitative and qualitative research). The tools used in the research were questionnaires and interview

forms. The samples consisted of 118 teachers in Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5. By purposive sampling, 21 of those in Khon Kaen Educational Service Area Office 5 from 7 districts were selected based on their debt problems to respond to the interview forms. The quantitative data were statistically analyzed by Mean and Standard Deviation; while the qualitative data were analyzed by the descriptive analysis method.

The research results are as follows: The principles of Buddhism about the ways to solve the debt problems of the teachers consist of Four Gharāvāsa Dhammas (Virtues for a Good Household Life) (Sacca: Honesty; Dama: Taming and Training oneself; Khanti: Tolerance; Cāga: Generosity); Gihisukha (House-life Happiness), (Atthisukha: Bliss of Ownership; Bhogasukha: Bliss of Wealth; Anaṇasukha: Bliss of Debtlessness; Anavajjasukha: Bliss of Blamelessness); Four Bhogavibhāga (Fourfold Division of Money) (On one part he should live and do his duties towards others; with two parts he should expand his business; and he should save the fourth for a rainy day); Santosa (Contentment) (Yathālābha-Santosa: Contentment with what one gets and deserves to get; Yathābala-Santosa: Contentment with what is within one's strength or capacity; Yathāsārappa-Santosa: Contentment with what is befitting); Four Apāyamukha (Causes of ruin) (Itthīdhutta: seduction of women; Surādhutta: Drunkenness; Akkhaddutta: Indulgence in gambling; Pāpamitta: bad company); Six Apāyamukha (Ways of Squandering Wealth) (addiction to intoxicants; roaming the streets at unseemly hours; frequenting shows; indulgence in gambling; association with bad companies; habit of idleness).

The problem of debt of teachers in Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5 is caused by their own expenses, family expenses, work expenses and social expenses with a mean score of 3.41, rated at a high level, causing an impact on lifestyle with a mean score of 3.22 rated at a high level.

The guidelines for using Buddhist principles in solving teachers' debt problems are that the teachers should change their attitudes and values of life by applying the Buddhist Dhammas in their lives as follows: in terms of oneself, Four Gharāvāsa Dhammas should be applied in living (mean=3.97, high level), Gihisukha is used in solving debt problems (mean=4.27, high level); in the aspect of family, Four Bhogavibhāga should be applied (mean=3.91, high level); in terms of work, Santosa is used (mean=4.04, high level) and in terms of society, both Apāyamukha Dhammas should be used to create happiness in life (mean=4.51, highest level).

Keywords: Application of Buddhist Principles; Resolving the Problem of Teacher's ; Primary Educational Service Area Office 5

บทนำ

การศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีขีดความสามารถสูงและสามารถนำประเทศไปสู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเป็นสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและประเทศชาติล้วนเป็นที่ยอมรับว่าเกิดจากการศึกษาทั้งสิ้นและรากฐานที่สำคัญที่ทำให้ระบบการศึกษาของประเทศมีความเจริญได้แก่ครูซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาและเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาเยาวชนของชาติ ครูเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมจึงต้องพยายามดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะทางสังคมแต่ปรากฏว่าครูจำนวนมากมีรายได้จากการทำงานและประสบปัญหาเรื่องภาระหนี้สินจำนวนมาก และจากที่มีการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (กค.) (สำนักงานข้าราชการครู, 2542: 42) ผลการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการครูที่เป็นหนี้ทั่วประเทศพบว่า กว่าร้อยละ 70 เห็นว่าภาระหนี้สินส่งผลกระทบต่อการสอนเนื่องจากเกิดความวิตกกังวลความเครียดและขาดสมาธิในการสอนร้อยละ 30 เห็นว่ามีผลกระทบมากเพราะต้องออกไปหารายได้เสริมทำให้ความใส่ใจในการสอนน้อยลงนอกจากนี้มีความกังวลและความเครียดจากปัญหานี้สินทำให้มี อารมณ์หงุดหงิดง่ายและลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุในบางครั้งไรเหตุผล อีกทั้งขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนขาดความรับผิดชอบส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของครูตามแนวทาง ปฏิรูปการศึกษาที่ต้องอาศัยการทุ่มเทแรงกายแรงใจของครูแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้มีความสำคัญต่อข้าราชการครูและถือว่ามีความสำคัญ ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครองมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม เช่น สภาพจิตใจที่ ท้อแท้ถดถอย ค่านิยมตาม กระแสสังคมเศรษฐกิจบริโภคนิยมที่เกินตัว การแบกภาระหนี้สินเกินตัวอยู่ในฐานะล้มละลาย (รุ่ง แก้วแดง, 2540:8) สภาพ ชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษามีสถานภาพทางสังคมค่อนข้างต่ำและมีปัญหาด้านการเงินอย่าง รุนแรง นั่นคือ กำลังเผชิญกับวิกฤตทางการเงินชนิด “รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย” เป็นผู้ตาม กระแสสังคมอย่างผิด แทนที่จะทำ

หน้าที่ซึ่งน่าสังคมได้ เช่น ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบจ่าย เกินตัว ความจำเป็นทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นหนี้กับแหล่งหนี้หลายแห่งรวมกันโดยมีการ กู้เงินจากแหล่งใหม่เพื่อนำมาใช้หนี้ แหล่งเก่าในลักษณะของ “วงจรหนี้” เป็นเหตุให้วงจรหนี้ยาวขึ้นไม่สิ้นสุด สาเหตุที่ข้าราชการครูต้องเข้าสู่ภาวะหนี้สินในลักษณะวงจรหนี้ที่ไม่มีสิ้นสุด ได้แก่ การกู้หนี้ตั้งแต่เรียนหนังสือ กู้ยืมเพื่อซื้อยานพาหนะเดินทาง กู้ยืมเพื่อสร้าง ซ่อมแซม และต่อเติมที่อยู่อาศัย กู้ยืมเป็นทุนส่งบุตรหลานเล่าเรียน และใช้ในการศึกษาของตน กู้ยืมเพื่อซื้อเทคโนโลยีหรือเครื่องมือสื่อสาร และกู้ยืมนำไปเป็นทุนสร้างอาชีพเสริมแต่มีกลิ่นเหลวเนื่องจากไม่มีเวลาดูแลไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต หรือขาดประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ศึกษาแนวคิดของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครูสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่ได้ทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของครูพบว่า กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization Trends) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง อย่างรวดเร็วและอย่างรุนแรงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีทำให้มีการปฏิรูป การศึกษาถึง 3 ระลอกที่ผ่านมาที่สำคัญกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเติบโตมาจากครอบครัวระดับสังคมเศรษฐกิจชั้นกลางลงไป ต้องประสบกับภาวะหนี้สินที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการศึกษาต่อและพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการดูแลครอบครัวในด้านที่อยู่อาศัยการศึกษาของบุตร และการดูแลบุตร รวมถึงหนี้สินอันเกิดจากภาวะทางสังคม ภาวะหนี้สินของข้าราชการครูจะไม่เกิดปัญหาหากข้าราชการครูสามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามปกติแต่เมื่อภาวะหนี้สินมีมากจนเกินกว่าจะ ชำระได้ภาวะหนี้สินย่อมส่งผลกระทบต่อข้าราชการครูทั้งทางตรงและทางอ้อม(ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครู,2554:14)

ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ส่วนใหญ่จะพบกับปัญหารายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีภาระมากมาย อีกทั้งความรับผิดชอบในการทำงานในหลายเรื่องต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายด้านพาหนะ การดูแลอาหารของเด็กในการไปแข่งขันกีฬา เข้าค่ายลูกเสือ หรืออีกหลายๆ เรื่องครูต้องออกค่าใช้จ่ายเองรวมถึงการซื้อสื่อวัสดุการเรียนการสอนเอง การแก้ปัญหาหนี้สินดังกล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางหนึ่ง แต่อีกแนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคือแนว

ทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครูในปัจจุบันตามหลักพุทธธรรม แล้วนำไปเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ครู บุคลากร หน่วยงาน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหนี้สินของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

2. กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ในส่วนของภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 และกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด,

2538: 43) โดยมีการสุ่มแบบชั้นภูมิ จากจำนวนประชากรครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 2,734 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 338 คน และสำรวจเพื่อเลือกกลุ่มประชากรที่มีหนี้สินได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม จำนวน 118 คน โดยผู้วิจัยได้สำรวจและเลือกเฉพาะกลุ่มครูที่มีหนี้สินและการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ จากครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จาก 7 อำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน

3. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัยภาคสนามโดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย ประชากร กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
3. นำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
5. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาภาษาโครงสร้างวิจัย จำนวน 5

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวบรวมจากเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่

เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตโดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาหนี้สินครู

3. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและบทสัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมาย

4. รวบรวมข้อมูลจากการ Focus group Discussion ที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำและผู้เข้าร่วมสัมมนา

5. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่ได้จากภาคทฤษฎีและภาคสนามมาจัดทำหมวดหมู่

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษา ค้นคว้าตำรา จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามโดยใช้การวิเคราะห์และการสังเกตการณ์แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา เพื่ออธิบายถึงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดระดับการปฏิบัติ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า ตามวิธีของเครจซีและมอร์แกน (Krejie & Morgan) มี 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแต่ละข้อคำถาม

ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย

5 = 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 = 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก

3 = 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 = 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย

1 = 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวกและง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อยประกอบด้วย

1) ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาสรุปหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติสรุปแต่ละรายการแล้ววิเคราะห์และแปลความหมาย

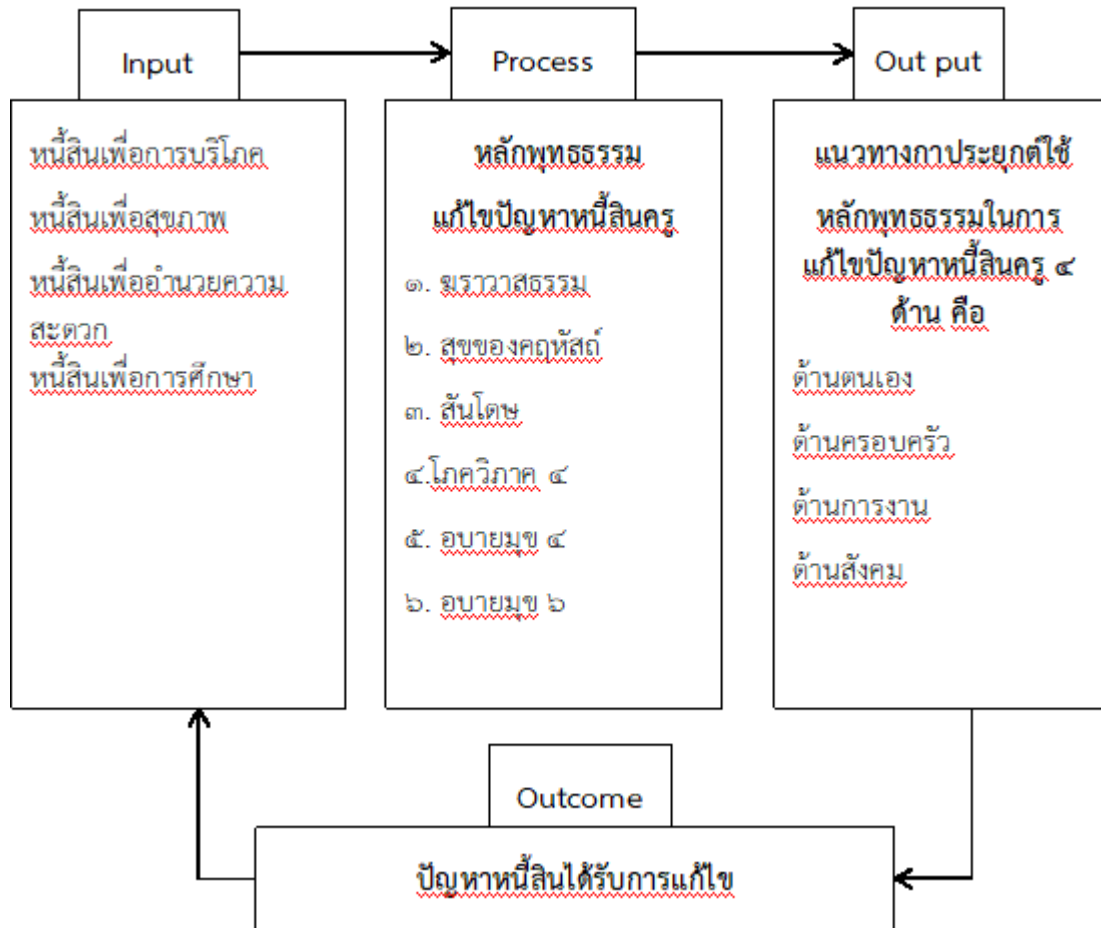
2) ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่ม หรือ สัมมนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาการสัมภาษณ์ เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

7. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาหนี้สินครู รวมทั้งทำการวิเคราะห์ และรวบรวมความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาภาคทฤษฎี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมใหม่ ตามคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญ และทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการ ประมวลผล และสรุปผลการวิจัย จะทำให้ทราบ และได้เข้าใจองค์ความรู้ใหม่แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาหนี้สินครู และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเหตุการณ์สังคมไทยปัจจุบันได้ แล้วเสนอผลงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สิน

หลักธรรมสำหรับการแก้ปัญหานี้สินครูในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย หลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิต ได้แก่ ฆราวาสธรรม 4 (ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน) หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ สุขของคฤหัสถ์ (คิหิสุข) สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง สันโดษ 3 และ 12 (ความยินดี, ความพอใจ, ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม, ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมี

ตามได้, ความรู้จักอัมรู้จักพอ) โภควิภาค 4 (การแบ่งโภคะเป็น 4 ส่วน, หลักการแบ่งทรัพย์ โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน หลักธรรมสำหรับการงดเว้นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ อบายมุข 4 (ช่องทางของความเสื่อม, ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ, เหตุย่อยับแห่งโภคะทรัพย์) อบายมุข 6 (ช่องทางของความเสื่อม, ทางแห่งความพินาศ, เหตุย่อยับแห่งโภคะทรัพย์ ติดสุราและของ มึนเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวดูการละเล่น ติดการพนัน คบคนชั่ว และเกียจคร้านการทำงาน) หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง คือ หลักสันโดษ 3 คือ

1) ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้, ยินดีตามที่ได้พึงได้

2) ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและ วิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลัง

3) ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อัน สมควรแก่ภาวะ ฐานะของตน และหลักของโภควิภาค 4 แบ่งโภคะเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 นำ ทรัพย์ไปใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุง นำส่วนที่ 2,3 ใช้เพื่อการลงทุน อีก 1 ส่วนที่ เหลือเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น โดยมีวิธีการใช้ทรัพย์ตามหลักโยนิโสมนสิการ ใช้จ่ายทรัพย์ ตามหลักโภคะอาทิยะ ใช้จ่ายตามหลักสมชีวิตา โดยมีประโยชน์ทั้งในปัจจุบันคือประโยชน์เพื่อ ตนเอง ครอบครัว ญาติมิตรสหายและประโยชน์ในอนาคตเมื่อประสบกับปัญหาที่ไม่คาดคิด ย่อมมีวิธีแก้ไขไปได้ด้วยดีเพราะได้เตรียมพร้อมไว้แล้ว

2. สภาพปัญหาหนี้สินของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5

สภาพปัจจุบัน และปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในเรื่องหนี้สินของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ในด้านข้อมูลทั่วไปจากการการ ตอบแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่ มีภาระหนี้สินอันดับแรกคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น หนี้ ข.พ.ค.ของธนาคารออมสิน หนี้บัตรเครดิตต่างๆ เช่น บัตรอออน อีชีบาย เฟิร์สช้อย บัตรเครดิตธนาคารอื่นๆ และหนี้บัตรเครดิต ภาระค่าใช้จ่าย ในด้านตนเองจะมีค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร เครื่องแต่งกาย ค่าเครื่องสำอาง ค่าโทรศัพท์ ค่า อินเทอร์เน็ต

ด้านครอบครัวก็จะเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่า อุปโภค บริโภคต่างๆ ค่าประกันสุขภาพ ค่าประกันชีวิต ค่าการศึกษาเล่าเรียนของบุตรธิดา ค่าผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ค่าผ่อนข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน ค่าผ่อนโทรศัพท์ของคนใน

ครอบครัว ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการทำงานจะมีค่าน้ำมันรถเดินทางไปทำงาน บางครอบครัวสามีภรรยาทำงานกันคนละที่ ก็ต้องมีรถสองคัน ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนในส่วนที่โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กๆ ในการนำเด็กไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือ การแข่งขันกีฬา ครูก็ต้องออกค่าใช้จ่ายในการเติมน้ำมันเองและค่าขนมมนเญยเด็กๆ ที่นำไปร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง

ด้านสังคมก็จะมีค่าใช้จ่ายในการใส่เงินในซองงานแต่ง งานบุญ งานบวช งานตาย หรือบุญผ้าป่าจากวัดต่างๆ ที่เรียกว่าภาษีสังคม จะมากเพราะถือว่าครูเป็นบุคคลที่มีเกียรติ เมื่อมีงานชุมชนก็จะนึกถึงครูเป็นอันดับแรก ส่วนสาเหตุของปัญหา คือ เป็นหนี้สินเพื่อการบริโภค ค่าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ค่าอาหาร หนี้สินเพื่อสุขภาพ ค่าอาหารเสริม ค่ายารักษาโรคนอกบัญชีหลัก ในส่วนที่ใช้สิทธิ์จ่ายตรงไม่ได้ต้องจ่ายเอง หนี้สินเพื่ออำนวยความสะดวก คือเกิดจากการผ่อนรถ ผ่อนบ้าน ผ่อนโทรศัพท์มือถือ เครื่องออกกำลังกาย โทรศัพท์ฟิตเนส ตู้เย็น และในส่วนของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ก็จะเป็นเรื่องของค่าเรียนต่อของตนเอง และลูกๆ อย่างน้อยก็จบปริญญาตรี หรือบางคนลูกจบแล้วไม่ทำงาน เรียนต่อเลยในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก พ่อแม่ก็จำเป็นต้องกู้ยืมมาให้เรียนต่อ ซึ่งผลจากการเป็นหนี้ก็ส่งผลกระทบต่อตนเองคือครูเป็นโรคเครียดไม่มีสมาธิในการทำงาน แต่ละวันต้องคอยคิดแต่ว่าจะหาค่าใช้จ่ายจากที่ไหน บางคนเป็นโรคซึมเศร้า หน้าตาเศร้าหมอง ไม่อยากพบปะผู้คน ไม่อยากเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ส่งผลกระทบต่อครอบครัวคือบางครอบครัวถึงขั้นหย่าร้าง เพื่อว่ามีการฟ้องร้องล้มละลายจะได้ไม่ติดร่างแหกันทั้งสองคน ครอบครัวเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันเมื่อค่ารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ด้านหน้าที่การงานคือทำให้ครูไม่มีสมาธิในการทำงาน บางคนต้องคอยหลบๆ ซ่อนๆ เจ้านี่มาทวงถามถึงที่ทำงาน หรือบางทีก็เอาเวลาราชการไปทำอาชีพเสริมส่วนตัว ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเด็ก ๆ ได้ไม่เต็มที่ บางทีก็ต้องทิ้งเด็กไว้เพื่อออกไปหาระหาเงินมาใช้หนี้ทำให้เด็กเกิดอุบัติเหตุ ปากแตก คิ้วแตก หัวแตก บ้างก็มี และในส่วนของผลกระทบด้านสังคมมีมาก เพราะเมื่อครูเป็นหนี้มากก็จะได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากสังคมเป็นอย่างมาก จึงทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างไม่หน้าขึ้นตาบาน ไปหาใครก็กลัวแต่จะไปยืมเงินชาวบ้าน แม้แต่เพื่อนๆ ก็หลบหนี้หน้าเพราะกลัวไปยืมเงิน บางรายยืมแล้วไม่

จ่าย ทำให้เสียมิตรภาพระหว่างความเป็นเพื่อนไปเลยก็มี แต่เมื่อครูลองนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตลองดู ผลปรากฏว่าทำให้ชีวิตดีขึ้นมาก

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับพุทธธรรมในแต่ละข้อดังนี้ ด้านตนเอง ใช้หลักขรรวาสธรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ในการใช้เงินตามแผนที่วางไว้ ช่มใจ อดกลั้นต่อสิ่งของที่อยากได้เกินความจำเป็น มีความอดทนต่อการทำงานโดยไม่ย่อท้อ แต่ก็ยังมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สร้างความสุขให้เกิดกับตนเองได้ ซึ่งจากการสอบถามพบว่ามียกระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 3.97 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และการใช้หลักคิหิสุข ในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยสร้างความสุขจากทรัพย์จากทรัพย์ที่หามาด้วยน้ำพักน้ำแรงด้วยความขยันหมั่นเพียรของตน ใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ด้วยการเลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้คน ด้วยความภาคภูมิใจให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความรู้สึกมีสุขเมื่อหมดภาระหนี้สินโดยหมั่นบอกใจตนเองให้ไปให้ถึงวันที่หมดหนี้ หมดภาระ จะมีความสุขที่สุด และสร้างความภูมิใจให้กับตนเองที่จะไม่มีใครมาติเตียนเรื่องการเป็นหนี้ จากการสอบถามพบว่ามียกระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 4.27 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านครอบครัว ใช้หลักโภควิภาค 4 โดยจัดสรรปันส่วนของรายได้ของตนเองให้มีส่วนของการจ่ายเพื่อเลี้ยงดูบิดามารดา บุตรธิดา การอุปโภคบริโภค ทำบุญและช่วยเหลือสังคม และต้องมีส่วนที่เก็บไว้ในคราวจำเป็น เช่น เก็บในรูปของการออม การประกันชีวิต ประกันรายได้ ประกันหนี้ เป็นต้น จากการสอบถามมีการปฏิบัติเฉลี่ย 3.91 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ด้านการงานใช้หลักสันโดษ โดยสร้างความยินดีพอใจในทรัพย์ที่หามาได้ ทรัพย์ที่มีอยู่ ไม่อยากได้เพิ่มโดยไม่จำเป็น ไม่อยากได้ของคนอื่นโดยมิชอบ แต่ก็ยังมีการแบ่งปันให้กับคนอื่นตามที่พอจะช่วยเหลือได้ตามสมควรในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งมีการปฏิบัติเฉลี่ย 4.04 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และด้านสังคมใช้การงดเว้นจากอบายมุข 4 และอบายมุข 6 ได้แก่ งดเที่ยว ไม่ดื่มสุราของมึนเมา ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เล่นการละเล่นที่มีโทษ ไม่เกียจคร้าน มีความขยันในการทำงานมากขึ้น ทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน มียกระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 4.51 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

สภาพการเป็นหนี้สินของครูพบว่า รายได้รวมเฉลี่ยน้อยกว่ารายจ่ายโดย รายจ่ายส่วนใหญ่นำไปจ่ายเป็นค่าผ่อนชำระหนี้ค่าบ้าน ที่ดิน รองลงมาคือจ่ายเป็น ค่าบัตรเครดิต จึงมีจำนวนหนี้สิน ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่า จำนวนครูส่วนใหญ่ในการทำวิจัยครั้งนี้มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพ สมรส มีอันดับเงินเดือน ศศ.2 จึงมีความต้องการสร้างหลักฐาน ความมั่นคงในชีวิต ให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Abraham Maslow ที่ได้จัด ที่อยู่อาศัย เป็นความต้องการทางชีวภาพพื้นฐานในขั้นที่ 1 และสอดคล้องกับทฤษฎี ERG (ERG Theory) ที่กล่าวว่า ที่อยู่อาศัย และความมั่นคงเป็นความต้องการเพื่อการดำรงชีวิต (existence needs) ของมนุษย์ ประกอบกับสภาพในปัจจุบันเกิดแหล่งเงินกู้ ขึ้นมากมาย เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารพาณิชย์ต่าง สถาบันการเงิน

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน ซึ่งไม่ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอธิบายได้ว่า ครูที่มีจำนวนรายได้ในครอบครัวมาก จะมีแนวโน้มที่จะมีสภาพการเป็นหนี้สินน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชู ไตรรัตน์รังษี (2539:67) ซึ่งศึกษาเรื่อง ทักษะคติของครูต่อการเป็นหนี้ ค่านิยมทาง วัตถุ และการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผล การศึกษาพบว่า ระดับรายได้ต่อเดือนของครูไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินของครู กล่าวคือ ระดับรายได้ของครูที่แตกต่างกัน ไม่เป็นผลทำให้จำนวนหนี้สินของครู แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน ซึ่งอธิบายได้ว่า ครูที่มีค่านิยมทางวัตถุมากไม่มีผลทำให้จำนวน หนี้สินของครูมีจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพครู ต้องเป็นแบบอย่างของสังคม เป็นต้นแบบของนักเรียน ทำให้ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการประหยัด มัธยัสถ์ อุดมคติ ค่าใช้จ่ายไม่หมดไปกับการพนัน สิ่งฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ บุญชู ไตรรัตน์รังษี ซึ่งศึกษาเรื่อง ทักษะคติของครูต่อการ เป็นหนี้ ค่านิยมทางวัตถุ และการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ค่านิยมทางวัตถุของครูไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวน

หนี้สิน ของครู กล่าวคือ ค่านิยมของครูที่แตกต่างกัน ไม่เป็นผลทำให้จำนวนหนี้สินของครูแตกต่างกัน

ครูต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือในด้านการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น โดยการปรับปรุงอัตราเงินเดือนให้เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากขณะนี้ครูส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ไม่มีเวลาไปหางานพิเศษ แต่รายจ่ายและภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น จึงขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งหากปล่อยให้ครูอยู่ในสภาพนี้ต่อไปอาจมี ผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติในอนาคตอย่างแน่นอน

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 หลักคิหิสุขได้แบ่งความสุขของคฤหัสถ์ออกเป็น 4 ประเภท หรือเงื่อนไขความสุข 4 ประการ คือ

1) อตติสุข สุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม หรือความสุขสิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การทำงาน สร้างฐานะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (เงินทอง) อันจะบันดาลให้มีความสุข

2) โภคสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่หามาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์หรือสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เมื่อมีทรัพย์ ต้องรู้จักใช้จ่ายบำรุงตนเองครอบครัว ให้พอเหมาะพอควร ไม่ตระหนี่เกินไปไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป

3) อนณสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร เพราะฉะนั้น อย่าพยายามก่อหนี้ยืมสินผู้อื่น

4) อนวัชชสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใดๆ กิตติเยนไม่ได้ ทั้งทางกายทางวาจา ทางใจ หรือเป็นความสุขเกิดจากการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตน ชุมชน สิ่งแวดล้อมและสังคมโดยที่ผู้ครองเรือนในพระพุทธศาสนาเรียกว่าคฤหัสถ์คือทั้งชายและหญิง ผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อยดีงามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กานต์สินี จันทร์วิภาติลก, 2551:57) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ระบบวิถีชีวิตเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา ผลวิจัยพบว่า โยนิโสมนสิการ เป็นวิถีชีวิตที่กล่าวมาในพระพุทธศาสนาทำให้เกิดสภาวะรู้จริง รู้แจ้งและให้ผลเป็นสัมมาทิฐิ หรือปัญญาในระดับต่างๆ การศึกษาแนวคิด

ทฤษฎี จะได้รูปแบบวิธีคิดใหม่เรียกว่าระบบวิธีคิดแบบบันได 4 ขั้น ประกอบด้วย (1) เข้าใจหัวใจตนเอง (2) เข้าใจหัวใจผู้อื่น (3) เข้าใจหัวใจซึ่งกันและกัน (4) เข้าถึงหัวใจสัจจะธรรม เมื่อทราบถึงความสันโดษ มีคุณมากอย่างนี้แล้วและเห็นโทษของการไม่ประพฤติตามหลักของความสันโดษแล้ว จึงควรบำเพ็ญสันโดษให้มาก ใช้ความสันโดษให้เกิดวัตรุทธประโยชน์ ให้ถือว่าสิ่งเล็กน้อยในมือมีค่ามากสิ่งใหญ่โตในความคาดหวัง สมควรจะได้จะมีจะเป็น เช่น อนุสนธิ์ การไม่เป็นหนี้ ต้องใช้ โยนิโสมนสิการ ในการบริหารเงิน และ พัฒนาชีวิตตามหลักศีล (มีวินัยควบคุมการใช้เงิน) สมานิ (จิตต้องเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่อแรงเร้าของกิเลส) และปัญญา (ไตร่ตรองการบริโภคเฉพาะแก่นแท้หรือคุณค่าแท้ของสิ่งนั้น ๆ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา คัดก่อนทำ (2555:65) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเพื่อการพัฒนาชีวิตครูที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม สังเคราะห์ได้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูที่พึงประสงค์รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วยความรู้ดี บุคลิกภาพดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ ถนัดฝึกฝนศิษย์ และดำเนินชีวิต ด้วยศีล สมานิ ปัญญา และรูปแบบที่ 2 คือรูปแบบเพื่อพัฒนาชีวิตครูที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรมรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย มีอุดมการณ์มั่นคง ดำรงตนสมฐานะ หลีกหนี เลิก ลด ละอบายมุข ผูกไมตรีทั่วหล้า พัฒนาวิชาชีพ เจริญรับประสานชีวิตให้มีสุข และไม่เป็นทุกข์ เพราะเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับครู

จากผลการวิจัยพบว่า การเป็นหนี้สินของครูส่วนใหญ่จะเพื่อสร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิตและ เพื่อดำรงชีวิตที่ดี แต่ในฐานะครูซึ่งเป็นอาชีพคาดหวังของสังคม เป็นปูชนียบุคคล ต้องตระหนักในบทบาทอันสำคัญและต้องดำเนินชีวิตให้เป็นแบบอย่างที่ดี ควรจะประหยัดและดำเนินแนวชีวิตตามพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง และมุ่งมั่นพัฒนา ตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีประสิทธิภาพ มีความสามารถจนเลื่อนตำแหน่งได้ สูงขึ้น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาภาวะหนี้สินของ ครู ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงต้องหา

แนวทางช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ให้สวัสดิการแก่ครูทั้งในด้าน ที่อยู่อาศัย จัดให้มี กองทุนกู้ยืมเงินในราคาถูก ให้ขวัญกำลังใจและสนับสนุนส่งเสริม ให้ครูสามารถพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับและเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและนโยบาย

หน่วยงานและนโยบาย เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงาน การศึกษาขั้น พื้นฐาน คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากร ทางการศึกษา (สกสศ.) ต้องถือว่าเรื่องภาวะหนี้สินของครูเป็นนโยบายเร่งด่วนและ สำคัญยิ่ง ที่ต้องหา แนวทางให้ครูมีหนี้สินน้อยลง เช่น หาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำผ่อนส่งระยะยาว ให้ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในฐานะวิชาชีพครู วางมาตรการ และถือเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาว่า จำนวนครูที่มีหนี้สิน จะต้องลดลง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบ ต่อคุณภาพชีวิตของครูและต่อคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยในเรื่อง

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นที่กว้างมากขึ้น คือ เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งจังหวัด

2. ควรมีการเพิ่มปัจจัยที่นำมาศึกษา เพื่อให้การศึกษาปัจจัยครอบคลุมทุกด้าน เช่น ปัจจัยด้านทัศนคติ แบบแผนการใช้จ่ายและรายได้ การถือปฏิบัติตามสมณนิยม เป็นต้น

3. เปรียบเทียบผลงานวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้กับข้าราชการประเภทอื่น เช่น ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการตำรวจ ทหาร เป็นต้น

4. ศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาหนี้สินของครูตามโครงการที่ดำเนินการโดย หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา คัดก่อนทำ. (2555). *รูปแบบเพื่อการพัฒนาชีวิตครูที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- กานต์สินี จันทร์วิภาติติก. (2551). *การศึกษาวิเคราะห์ระบบวิธีคิดเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา*., วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2538) *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชู ไตรรัตน์รังษี 2539 *ทัศนคติต่อการเป็นหนี้ ค่านิยมทางวัตถุ และการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชนในเขตปริมณฑล* กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). *ประวัติการศึกษาไทย*, กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครู. (2554). *การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานข้าราชการครู. (2542). *การสำรวจหนี้สินข้าราชการครู*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พิมพ์คุรุสภา.